

**Wieki
stare i nowe**

Tom 2

**Prace Naukowe
Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 1991**

WIEKI

STARÉ

i

NOWE

Tom 2

pod redakcją
IDZIEGO PANICA I MARII W. WANATOWICZ

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2001

Redaktor serii: Historia
Maria Wanda Wanatowicz

Recenzent
Edward Długajczyk

Redakcja
Barbara Malska
Dariusz Tkaczewski

Redakcja techniczna
Barbara Arenhövel

Korekta
Lidia Szumigala

Copyright © 2001 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 83-226-1076-9

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

Wydanie I. Nakład 250 + 50 egz. + 25 nadb.
Ark. druk 22,0. Ark. wyd. 30,0.
Przekazano do łamania w lipcu 2001 r.
Podpisano do druku w listopadzie 2001 r.
Papier offset. kl. III, 80 g Cena 42 zł

Druk: Centrum Małej Poligrafii
ul. Chorzowska 108, 40-952 Katowice

Treść

Wstęp	7
Edelgarda M. Foltyn, Eugeniusz Foltyn: Z badań archeologicznych we wschodniej części Beskidu Małego	9
Norbert Rogosz: Debata senatu z 1 grudnia 50 roku przed narodzeniem Chrystusa w świetle konfliktu Pompejusza z Cezarem	19
Marek Cetwiński: Książęta, prałaci, tyrani: idea państwa i władzy państwowej w <i>Księdze henrykowskiej</i>	43
Idzi Panic: „Iste sunt ville circa...” Z badań nad <i>Liber foundationis episcopatus Wratislaviensis</i>	52
Michał Kaczmarek: Średniowieczny konwent klasztoru kamienieckiego w świetle własnego nekrologu	63
Ludmila Nesládková: Obyvatelstvo hradiš'tského kraje od třicetileté války do poloviny 19. století	72
Milan Myška: Hospodářsko-politické předpoklady rozvoje lnářského průmyslu w českých zemích 1830—1914	92
Teresa Kulak: Problem granicy na Odrze w polskiej myśli niepodległościowej doby zaborów (ze studiów nad dziejami polskiej myśli politycznej XIX i XX wieku)	110

Zbigniew Kapala: Ślązacy w Australii w XIX i XX wieku	135
Anna Glimos-Nadgórska: Prawa i obowiązki nauczycieli szkół powszechnych województwa śląskiego. (Pragmatyka nauczycielska 1922—1939)	156
Lech Krzyżanowski: Kościół katolicki a władza państwowa w województwie śląskim (1926—1939)	173
Maria Wanda Wanatowicz: Wojciech Korfanty i Chrześcijańska Demokracja wobec mniejszości niemieckiej w województwie śląskim .	194
Sylwester Fertacz: Koncepcje słowiańskie polskich ugrupowań nacjonalistycznych w okresie II wojny światowej	227
Ryszard Kaczmarek: Niemiecka polityka narodowościowa na terenach wcielonych do Rzeszy w latach 1939—1945	244
Maciej Fic: Stosunki demograficzne Gliwic, Bytomia i Zabrze w latach 1945—1950	272
Marek Nita: Przemysł celulozowo-papierniczy w Polsce w latach 1950—1955. Socjalistyczne zarządzanie, planowanie a realizacja	302
Nina Pavelčiková: Formování komunistické koncepce řešení tzv. romské otázky v ČSR v letech 1948—1960	326
Summary	346
Zusammenfassung	349

Wstęp

Kolejny tom Wieków starych i nowych, wielotomowego wydawnictwa Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego, składa się z 17 tekstów, obejmujących okres od czasów prehistorycznych do współczesności. Podobnie jak w tomie pierwszym przeważa w nim tematyka z pogranicza polsko-czesko-słowackiego, którą aktualnie zajmują się badacze tego obszaru.

Publikację otwiera artykuł Edelgardy i Eugeniusza Foltynów, prezentujący wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych w 1986 roku we wschodniej części Beskidu Małego przed rozpoczęciem budowy zbiornika wodnego na terenie miejscowości: Chocznia, Jaroszowice, Mucharz i Ponikiew. Tekst Norberta Rogosza obrazuje życie polityczne Rzymu przelomu lat 50. i 40. p.n.e., na przykładzie debaty senatu rzymskiego. Marek Cetwiński analizuje terminologię stosowaną w odniesieniu do idei państwa i władzy państwowej w Księdze henrykowskiej.

Okresu średniowiecza dotyczy artykuł Michała Kaczmarka, przedstawiający dzieje klasztoru cystersów w Kamieńcu w XIII i XIV wieku, oraz tekst Idziego Panica, który podjął próbę określenia przydatności Liber fundationis episcopatus Wratislaviensis do badań nad podziałami terytorialnymi księstwa opolskiego na przełomie XIII i XIV wieku.

W czasy nowożytne wprowadza Czytelnika Ludmila Nesládková, która analizuje ruch naturalny ludności wybranych parafii rzymskokatolickich na południowych Morawach od czasów wojny 30-letniej do połowy XIX wieku. Artykuł stanowi kontynuację tematu podjętego przez Autorkę w tomie pierwszym. Problematykę gospodarki na ziemiach czeskich w czasie ich przynależności do monarchii austriackiej, a następnie austriacko-węgierskiej podejmuje Milan Myška. Prezentowany tekst dotyczy rozwoju przemysłu Iniańskiego w latach 1830—1914, stano-

wiących ważny etap kształtowania stosunków kapitalistycznych. *Teresa Kulak przedstawia problem obecności w polskiej myśli politycznej Odry jako naturalnej granicy geograficznej i językowej, wyznaczającej zasięg polskiego terytorium narodowego. Dzieje osadnictwa Ślązaków w Australii od XIX do drugiej połowy XX wieku prezentuje Zbigniew Kapala.*

Historii Śląska okresu międzywojennego dotyczą trzy kolejne teksty. Anna Glimos-Nadgórska analizuje prawa i obowiązki nauczycieli szkół powszechnych na terenie województwa śląskiego w latach 1922—1939. Lech Krzyżanowski przedstawia zarówno pozytywne, jak i negatywne relacje pomiędzy Kościołem katolickim a władzami państwowymi na polskim Górnym Śląsku w latach 1926—1939. Maria Wanda Wanatowicz omawia stanowisko Chrześcijańskiej Demokracji wobec mniejszości niemieckiej w województwie śląskim.

Okresowi II wojny światowej poświęcone są artykuły Sylwestra Fertacza oraz Ryszarda Kaczmarka. Pierwszy z nich przedstawia kreowany przez polskie ugrupowania narodowo-katolickie obraz powojennej Europy i miejsca w niej narodów słowiańskich. Drugi prezentuje niemiecką politykę narodowościową na tzw. obszarach wcielonych do Rzeszy na terenie Europy. W tym kontekście uwydatniają się zarówno specyficzne, jak i wspólne jej rysy w odniesieniu do Górnego Śląska.

Okresem po II wojnie światowej zajmują się Maciej Fic, Marek Nita oraz Nina Pavelčiková. Przemiany demograficzne miast: Gliwice, Bytom i Zabrze, w latach 1945—1950 oraz ich uwarunkowania analizuje Maciej Fic. Na przykładzie przemysłu celulozowo-papierniczego Marek Nita śledzi rozwój gospodarki polskiej w okresie realnego socjalizmu w zakresie zarządzania, planowania i realizacji procesu produkcyjnego. Nina Pavelčiková przedstawia komunistyczne koncepcje rozwiązywania tzw. kwestii Romów w Czechosłowacji w latach 1948—1960 na przykładzie Zagłębia Ostrawskiego.

Autorami przedstawionych tekstów są historycy z kilku współpracujących z sobą ośrodków naukowych, specjalizujących się w prezentowanych tu zagadnieniach.

IDZI PANIC
MARIA WANDA WANATOWICZ